

2. Determinanty investic z pohledu ekonomické teorie

Investice jsou mimořádně nestálé³. Podle ekonomické teorie se chovají nepředvídatelně vzhledem ke své závislosti na nepredikovatelných či obtížně prognózovaných faktorech z oblasti technologické (úspěch či selhání nových nevyzkoušených produktů), finanční (změny daňových a úrokových sazeb) či politicko-hospodářské (přístupy ke stabilizaci ekonomiky, intenzita investičních pobídek, apod.). K nejvýznamnějším z těchto faktorů z pohledu míry investic v ekonomice patří úroveň reálných úrokových sazeb, na nichž závisí čistý zisk z investice.

Role investic v krátkodobé ekonomické aktivitě i dlouhodobém hospodářském růstu země je velmi významná. Jako riskantní hra s budoucností jsou investice determinovány příjmy (přinášejí firmě dodatečný příjem, jen když díky nim může prodávat více) a náklady (vzhledem k dlouhodobému horizontu investic je obvyklé pracovat s úvěry, jejichž cenou je úroková míra). Třetím faktorem, určujícím investice, jsou budoucí očekávání firem ohledně toho, jaká bude hospodářská situace.

Z makroekonomického hlediska pak především spotřeba a výdaje na investice určují výši produktu země – při značné zjednodušení lze říci, že investiční a spotřební funkce spoluurčují úroveň produktu. V realističtější podobě se zahrnutím zahraničního obchodu, vlády (a také měnové politiky) pak platí, že

$$Y = C + I + G + X - M,$$

kde Y = produkt, C = celková spotřeba v zemi, I = celkové investice v zemi, G = celkové vládní výdaje, X = celkový vývoz země, M = celkový dovoz země.

Existence mezinárodních kapitálových toků a přímých investic pak vedou k určení další významné rovnosti, a sice, že

$$I = I_a + I_f,$$

kde I = celkové investice v zemi, I_a = část celkových investic země vyrobená z domácích zdrojů, I_f = část celkových investic země vyrobená z cizích zdrojů.

První rovnice ukazuje, že investice jako součást produktu působí svým růstem logicky i na růst produktu. Ovšem nejen to - z keynesiánské teorie determinace produktu vyplývá, že přírůstek investic zvýší produkt ve větším, tj. multiplikovaném rozsahu, než jaký by odpovídal původnímu přírůstku investic. Při kvantifikaci tohoto zvýšení je třeba vyjít z toho, že vyrobený produkt je sumou spotřebního zboží a služeb a investičního zboží ($C + I$), naproti tomu obdržený produkt je roven spotřebě plus úsporám ($C + S$). Pokud investiční zboží definujeme teoreticky tak, že zahrnuje jakékoli zboží určené původně pro spotřebu, ale neprodané, pak

$$C + I = C + S,$$

proto $I = S$.

Přírůstek produktu ∂Y je tak podle průběhu funkce investic ovlivněn přírůstkem investic ∂I a

$$\text{multiplikátorem } \frac{1}{MPS}, \text{ tj. } \partial Y = \frac{\partial I}{MPS}$$

kde MPS = mezní sklon k úsporám.

Podobným způsobem lze konstruovat například multiplikátor zahraničního obchodu.⁴

Charakter spotřeby a investic hraje klíčovou roli v ekonomice země. Zdá se však, že nemusí vždy platit – a zkušenost to potvrzuje -, makroanalytická poučka, že „země, které spotřebovávají velkou část svých důchodů – jako je tomu například u Spojených států – mají tendenci investovat poměrně málo a vykazují pomalá tempa ekonomického růstu“⁵. Empirické analýzy prokazují, že v USA je dlouhodobě

³ P. Samuelson, W. D. Nordhaus: *Ekonomie*, překlad 4. vydání učebnice, Praha 1991.

⁴ CH. P. Kindleberger: *International Economics*, Richard D. Irwin, Inc., Homewood, Illinois, 1968.

⁵ P. Samuelson, W. D. Nordhaus: *Ekonomie*, překlad 4. vydání učebnice, Praha 1991. str. 123.

vysoká spotřeba v poměru k HDP, přesto je zde tempo růstu ekonomiky značně vysoké při vysokých úrovních i přírůstcích produktivity. Kauzalita mezi silnou spotřebou důchodů v daném zemi a tendencí málo investovat (a naopak) slábne v důsledku významných vlivů globálních kapitálových toků a mezinárodního obchodu.

I příklad České republiky ukazuje v období 1995-2005 na slabou transformaci silného potenciálu vytvářeného přírůstky investic do odpovídajících přírůstků hrubého domácího produktu.